

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Проаналізована стратегія соціально-економічного розвитку регіону. Розглянені основні аспекти стратегічного планування та державних програм розвитку. Запропоновані орієнтири та пріоритети стратегічного розвитку регіону.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, стратегія, регіон, прогнозування, державні програми.

Постановка проблеми. За умов активного залучення України до світових процесів глобалізації та регіоналізації особливої уваги набувають регіональні аспекти стратегії соціально-економічного зростання держави. Основою соціально-економічного розвитку є позитивні структурні зрушення галузевої, просторової та функціональної систем, відновлення й зміцнення ефективного співробітництва регіонів, зменшення міжрегіональних диспропорцій, раціонального використання економічного потенціалу кожного регіону.

Поглиблення процесу ринкових перетворень в Україні потребує зміни існуючих стереотипів господарювання, методів планування та принципів управління. Важливими завданнями в сучасних умовах є реалізація потенціалу конкретного регіону та постійне підвищення якості життя регіонального співтовариства. Неспроможність саморегульованого ринку забезпечити стратегічну ефективність реалізації економічних інтересів власників об'єктів господарювання актуалізувала дослідження стратегічного планування в перехідній економіці України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стратегічних пріоритетів соціально-економічного регіону певною мірою розкрито в наукових працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених, зокрема О.І. Амоші, О.М. Алімова, Б. Альстренда, С.І. Бандура, М.П. Бутка, В.М. Вакуленка, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, С.І. Дорогунцова, В.В. Дорофійенка, У. Кінга, Д. Клїланда, В.І. Куценко, Дж. Лемпела, А.С. Лисецького, О.М. Любченка, Г. Мінцберга, С.В. Оборської, Т.В. Пепи, В.І. Пили, М.І. Фащевського, Л.Г. Чернюк та інших.

Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми. Питання стратегічного соціально-економічного розвитку регіону детально досліджується як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Однак існує ряд суперечностей щодо визначення стратегічних пріоритетів і орієнтирів розробки територіальних програм комплексного соціально-економічного розвитку.

Постановка завдання. Мета статті - дослідження основних аспектів стратегічного планування соціально-економічного розвитку на регіональному рівні.

Викладення основного матеріалу дослідження. Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів України - важлива передумова її економічного зростання, що зумовлює необхідність забезпечення умов та визначення пріоритетів стратегічного планування розвитку регіонів з урахуванням їх природно-ресурсного, економічного, науково-технічного, трудового потенціалу, а також особливостей спеціалізації у виробництві товарів і послуг. Регіони України в силу об'єктивних і суб'єктивних чинників розвиваються нерівномірно. А нерівномірність регіонального розвитку і рівня життя населення створює передумови для соціальної напруги в суспільстві, загрожує територіальній цілісності країни, стримує динаміку соціально-економічних показників, уповільнює ринкові перетворення та знижує їх ефективність [7].

Для подолання розбалансованості та диспропорцій у розвитку регіонам потрібні чітко означені, науково обґрунтовані соціально-економічні пріоритети з урахуванням довгострокових тенденцій. Тому стратегічний регіональний розвиток у сучасних умовах набуває особливої уваги, оскільки без чітких планів і орієнтирів руху критерії росту і досягнені результати стають сумнівними. Недостатня увага до розв'язання цих проблем стає небезпечним в умовах наростання конкуренції, насамперед, на міжрегіональному рівні. У регіонах повинні вживатися конкретні заходи щодо системного опрацювання питань розвитку, а також вестися робота з формування власних шкіл стратегічного розвитку, які враховуватимуть стратегічні пріоритети конкретного регіону. Прикладом таких заходів можна назвати Державну програму економічного та соціального розвитку України. Складовими частинами розробки такої програми є також галузеві та регіональні програми, які розробляються відповідними міністерствами, відомствами та місцевими держадміністраціями. Основною метою стратегії соціально-

економічного розвитку регіону є орієнтація на діяльність у напрямі стабілізації та підвищення якості життя населення на основі підвищення ефективності економіки та забезпечення додаткових надходжень в бюджети всіх рівнів за рахунок активізації інноваційних й інвестиційних процесів [3].

Необхідність розробки і реалізації таких державних програм визначена такими факторами:

- кризове соціально-економічне становище малих міст;

- потребою формування базових умов соціального комфорту для розширеного відтворення та закріплення в малих містах трудових ресурсів, що забезпечують ефективне виконання стратегічних завдань агропромислового комплексу;

- необхідністю виконання завдання щодо забезпечення сталого розвитку регіонів;

- міжгалузевим і міжвідомчим характером проблеми, необхідністю залучення до її розв'язання органів законодавчої та виконавчої влади на регіональному рівні органів місцевого самоврядування;

- пріоритетністю державної підтримки розвитку соціальної сфери й економіки регіонів [1].

Стратегія соціально-економічного розвитку повинна розроблятися під безпосереднім керівництвом виконавчих і представницьких органів території, а її реалізація передбачає участь регіональних і місцевих органів управління всіх рівнів. Стратегічний план регіону повинен бути, з одного боку, цілісним, з другого - допускати корекції відповідно до змін внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування регіону.

Стратегічне планування є адаптивним процесом, за допомогою якого здійснюються регулярна розробка та корекція системи досить формалізованих планів, перегляд змісту заходів щодо їх виконання на основі безперервного контролю та оцінки змін, що відбуваються зовні та всередині системи. Воно охоплює систему довго-, середньо- та короткострокових планів, проектів та програм. Однак головний змістовий акцент при цьому робиться на довгострокові цілі та стратегії їх досягнення. Наприклад, особливої уваги заслуговують довгострокові обласні програми розвитку.

У даний час все частіше виникають питання не щодо схем територіального планування окремих областей, а з проблем підготовки подібних схем у регіонах у принципі. Дослідницька робота, спрямована на опрацювання всього комплексу проблем регіонального розвитку, повинна виконуватися в рамках розробки територіальних програм комплексного соціально-економічного розвитку. Такі програми повинні передбачати можливість взаємопов'язаного,

комплексного вирішення стратегічних завдань, визначення варіантів розвитку економіки і вирішення соціальних проблем регіону, обґрунтування механізмів досягнення запланованих параметрів, а також ключові напрямки державної участі в регулюванні соціально-економічних процесів. Регіональне планування, будучи одним з основних організаційних інструментів комплексного управління розвитком територій, дозволяє створити просторово-територіальну основу саме для реалізації плану стратегічного розвитку, забезпечити цілісність розвитку території, дотримати баланс державних, громадських та приватних інтересів в силу публічності її обговорення і прийняття. При цьому особливу важливість при підготовці стратегій регіонального розвитку набуває взаємодія регіонів [5].

При розробці програм територіального розвитку особливу увагу слід звернути на зміну структури економіки регіонів з метою більш ефективного використання їх активів. Органам влади необхідно тільки створити умови для освоєння національного багатства, але освоїти їх повинен бізнес. Україну потрібно розглядати як територію, пронизану мережами бізнес-структур, які керують регіональним розвитком.

Основними серед стратегічних пріоритетів розвитку регіонів є: стабілізація, реструктуризація, соціальна орієнтація та підвищення ефективності виробництва, запровадження інновацій, енергозбереження, самофінансування тощо [2].

Вироблення стратегії територіального розвитку і цілеспрямована регіональна політика має розглядатися в якості найважливіших елементів реформ і державної економічної політики України. При цьому, сутність регіональної політики повинна полягати в тому, щоб максимально використовувати на користь всього суспільства сприятливі територіальні передумови і фактори, а також мінімізувати негативний вплив несприятливих природних та економічних умов на соціально-економічне становище окремих регіонів.

Очевидно, що предметом державної регіональної політики повинна бути узгодження інтересів держави і регіонів, як особливий, специфічний тип методів регулювання, метою якого є охоплення всіх сфер і аспектів соціально-економічного розвитку в ході вирішення регіональних проблем. Цим цілям може служити залучення в систему загальнодержавного управління областей. Це дозволить повніше врахувати та погодити територіальні сприятливі фактори й обмеження.

Система стратегічних орієнтирів може бути виражена і оформлена у вигляді обласних програм, які є основою для прискорення соціально-економічного розвитку регіонів округу, сприятиме

комплексному системному вирішенню ключових питань, а також активізувати процеси міжрегіональної взаємодії. Ця система повинна базуватися на прогнозі соціально-економічного розвитку, який будується з урахуванням прогнозних макроекономічних параметрів по областях України. Загальні макроекономічні параметри розвитку визначаються темпами зростання ВРП, промислової та сільськогосподарської продукції [4].

Важливе значення також має добре налагоджений механізм регулювання, що охоплює як керуючу систему, так і певний арсенал методів регулювання регіонального розвитку. Однак головна проблема полягає в тому, що не повністю розроблена відповідна правова база для успішного функціонування системи регулювання територіального розвитку.

розв'язання проблем економічного і соціального розвитку окремого регіону має передбачати вибудовування ефективної економічної політики спрямованої на більш повне використання економічного потенціалу регіону і міжрегіональних зв'язків. При цьому найважливіша умова вироблення раціональної регіональної політики - прогнозування регіонального розвитку, пріоритетним завданням якого є визначення стратегічно важливих напрямків розвитку регіонів та шляхів розв'язання регіональних проблем, що мають важливе значення для держави в цілому. Однак, незважаючи на важливість виконуваних завдань, можна відзначити суттєві недоліки сформованої до теперішнього часу системи прогнозування регіонального розвитку:

- по-перше, вона не охоплює основні елементи економічної структури, пов'язані з реальним сектором економіки;

- по-друге, не може служити базою для вироблення стратегії економічного розвитку, оскільки не визначає довгострокові перспективи;

- по-третє, не забезпечує узгодження макроекономічного, галузевого та регіонального

аспектів прогнозів, наслідком чого є неефективність проведеної регіональної політики [6].

Отже, дана система не охоплює такі життєво важливі регіональні проблеми, як внутрішньорегіональна диференціація ситуації в економічній і соціальній сферах, інтенсивність відтоку фінансових ресурсів, інвестиційна привабливість регіону, і внаслідок, не може служити інструментом для прийняття рішень з регіонального розвитку.

Висновки. Поряд з діючою системою прогнозів доцільно розробляти прогнозні документи, які б відображали весь комплекс проблем соціально-економічного розвитку регіону. Тож у даний час з'явилася об'єктивна необхідність у подальшій розробці та коригуванні таких документів як довгострокова стратегія розвитку регіону, програма комплексного економічного і соціального розвитку, регіональні цільові програми, спрямованих на виконання завдань з урахуванням стратегічних пріоритетів.

Список літератури

1. Богашко О.Л. Стратегічні перспективи регіональної економіки України// Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. - 2004. - № 1. - с. 259-264.
2. Бубенко П. Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку. - Харків: НТУ "ХП", 2002. - 316 с.
3. Данилишин Б.М. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика/ Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фашевський М.І. - Черкаси: ЧДТУ, 2006. - 315с.
4. Регіональна політика та механізми її реалізації/ За ред. М.І. Долішнього. - К.: Наук. думка, 2003. - 504 с.
5. Уманець Т.В. Регіональний економічний розвиток України: теоретичні основи управління, інтегральна оцінка, діагностика. - Донецьк: ВІК, 2007. - 340 с.
6. Черевко О.В. Стратегія соціально - економічного розвитку регіонів України. - Черкаси: Брама-Україна, 2006. - 424 с.
7. Щепак В. В. Особливості соціально-економічної системи регіону / В. В. Щепак// Економіка Криму. - 2010. -№2 (31). -с. 36-41.

Анотація

Светлана Лишко

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНА

Проанализирована стратегия социально-экономического развития региона. Рассмотрены основные аспекты стратегического планирования и государственных программ развития. Предложены ориентиры и приоритеты стратегического развития региона.

Ключевые слова: *социально-экономическое развитие, стратегия, регион, прогнозирование, государственные программы.*

Summary

Svetlana Lyshko

STRATEGIC PRIORITIES OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGION

This paper analyzes the strategy of socio-economic development. The basic aspects of strategic planning and public development programs. Proposed guidelines and priorities for strategic development.

Keywords: *socio-economic development, strategy, region, forecasting, government programs.*